

Gada pārskats 2005

2005. gads Valsts darba inspekcijas (VDI) darbībā bija nozīmīgs un pasākumiem bagāts sakarā ar dalību starptautiskos projektos, kuru mērķis ir attīstīt VDI administratīvās spējas, pilnveidot VDI inspektoru kvalifikācijas celšanas un apmācības procesu, kā arī veicināt preventīvo darbu darba drošības un veselības aizsardzības jomā.

Atskaites periodā VDI turpināja realizēt **Eiropas Sociālā fonda (ESF) Nacionālās programmas** “Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai” **projektu “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana”**. Projekta tiešais mērķis ir pilnveidot darba drošības un darba tiesisko attiecību uzraudzības sistēmu valstī. ESF līdzekļi deva iespēju aktīvi iesaistīties preventīvo pasākumu organizēšanā darba devējiem, darbiniekiem un sabiedrībai kopumā, kā arī papildināt VDI amatpersonu zināšanas darba aizsardzības jautājumos.

Sekmīgi tika īstenots **Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) Nacionālās programmas** “Elektroniskās pārvaldes infrastruktūras bāzes attīstība un pilnveidošana” **projekts “Valsts darba inspekcijas informatīvās sistēmas integrēšana valsts informācijas sistēmā un e-pārvaldes pamatprincipu īstenošana”**. Projekta mērķis bija panākt, lai VDI Informatīvās sistēmas drošība un personāla kompetence atbilstu Latvijas likumdošanas un Eiropas Savienības (ES) standartu prasībām un būtu piemērota elektronisko dokumentu izveidošanai un aprītei.

Atbilstoši Ministru kabineta (MK) 2004. gada 2. novembra rīkojumam un VDI 2005. gada darbības programmai, 2005. gadā kā VDI darbības pirmā un **galvenā prioritāte** tika noteikta **nelegālās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana**. Prioritātes darbības mērķis bija samazināt nelegālo nodarbinātību valstī, bet pamatuzdevumi šī mērķa sasniegšanai bija VDI administratīvās spējas paaugstināšana un uzņēmumu kontroles pilnveidošana, kā arī sabiedrības informēšana un tiesiskās kultūras veicināšana.

Lai izpildītu noteiktos pamatuzdevumus, atskaites periodā VDI tika palielināts inspektoru skaits, kuru galvenais pienākums ir nelegālās nodarbinātības samazināšanas jautājumu koordinēšana VDI un tās reģionos; tika palielināts apsekojumu skaits to nozaru uzņēmumos, kuros ir aktīvāka saimnieciskā darbība un paaugstināts nelegālās nodarbinātības risks; tika paaugstināta VDI darbinieku profesionālā kvalifikācija; kā arī organizētas informatīvās kampaņas un preventīvie pasākumi darba tiesību jautājumos.

Otrā VDI prioritāte 2005. gadā tika noteikta **ES Vecāko darba inspektoru komitejas (SLIC) informatīvās un inspicēšanas kampaņas organizēšana būvniecības nozarē Latvijā**. Noslēdzot kampaņu, 2005. gada novembrī Latvijā tika organizēts pieredzes apmaiņas seminārs par ES SLIC būvniecības kampaņas norisi Baltijas valstīs. Seminārā piedalījās Lietuvas, Igaunijas un Latvijas VDI pārstāvji. Tajā tika apspriesta kampaņas norise Baltijas valstīs, rezultāti un visas sabiedrības ieguvumi no šāda veida kampaņu organizēšanas. Analizējot iegūtos rezultātus, var secināt, lai panāktu radikālus uzlabojumus darba drošībā būvlaukumos, tikai ar skaidrošanas darbu un soda sankcijām vien nepietiek, bet ir nepieciešami būtiski papildinājumi likumdošanā (piemēram, darba devējam jābūt pienākumam būvlaukumos norīkot koordinatorus) un apdrošināšanas nosacījumos.

Trešā prioritāte bija **Eiropas nedēļas (EN) informatīvās kampaņas organizēšana**. 2005. gada EN informatīvā kampaņa tika organizēta par troksni darbavietās. Latvijā noteikumi par darba vides troksni tika izstrādāti vienlaicīgi ar jauno ES Trokšņa direktīvu (2003/10/EK), tādēļ jau šobrīd Latvijas likumdošana ir saskaņota ar jauno ES Trokšņa direktīvu. Pieņemot noteikumus par troksni (2003. g. 4. februāra MK noteikumi Nr. 66 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret trokšņa radīto risku”), ir radīts tiesiskais pamats cīņai ar troksni darba vietās un tā ierobežošanai līdz līmenim, kas neapdraud darbinieku veselību, bet tas ir tikai pirmais solis. Skaidrs, ka ar likumdošanu vien darba vide uzņēmumos neuzlabosies un trokšņa radītās problēmas nepazudīs, tādēļ ir jāspēr nākamais solis, kas noteikti ir grūtāks par pirmo, proti, ir jāpanāk, ka troksnis tiešām darba vietās praktiski tiek ierobežots.

EN informatīvās kampaņas ietvaros tika izsludināts 2005. gada Labas prakses balvas konkurss. Par Labas prakses balvas ieguvēju 2005. gadā tika atzīts SIA "Simeks" ar piemēru *"Trokšņainās telpas atdalīšana ar starpsienu no telpas ar zemāku trokšņu līmeni"*.

EN informatīvās kampaņas ietvaros tika veiktas arī divas darba devēju un darbinieku aptaujas tajos Latvijas uzņēmumos, kuros troksnis ir nopietns riska faktors, lai noskaidrotu, vai uzņēmumos tiek novērtēts troksnis kā darba vides riska faktors, un, kā tiek ievērotas normatīvajos aktos noteiktās prasības darbinieku aizsardzībai pret darba vides trokšņa radīto risku. EN ietvaros sadarbībā ar sociālajiem partneriem un citiem sadarbības partneriem tika organizēti dažādi semināri un konferences, sadarbībā ar jauniešu organizāciju "Avantis" tika organizēts plakātu konkurss jauniešiem.

Būtiski uzsvērt, ka VDI 2005.gadā, tāpat kā iepriekšējos trīs gados, strādāja personāldeficīta apstākļos. Visa gada garumā VDI brīvas bija vidēji 22 – 26 štata darba vietas. Neskatoties uz to, 2005. gada VDI darbības programmā noteiktie kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji tika izpildīti pilnībā, īpaša uzmanība tika pievērsta konsultatīvo un informēšanas pasākumu organizēšanai darba devējiem un darbiniekiem.

1. Likumi un lēmumi, kas attiecas uz VDI darbību

1.1. Likumi, kas reglamentē VDI darbību:

- MK noteikumi Nr. 431 “Informācijas operatīvas apmaiņas kārtība”;

1.2. Likumi, nolikumi, noteikumi, kuru izpildes uzraudzību veic VDI un kuri stājušies spēkā 2005. gadā

- MK noteikumi Nr. 284 “Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku” (01.07.2005.);
- MK noteikumi Nr. 434 “Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā” (30.06.2005.);
- MK noteikumi Nr. 585 “Nelaiemes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” (12.08.2005.).

2. VDI personāls

2.1. 2005. gadā VDI kopā bija **195 štata darba vietas**, no kurām **157** bija ierēdņu un **38** – darbinieku vietas. Uz 2005. gada 31. decembri **aizņemta** bija **171 štata darba vieta**, no kurām VDI inspektoru kopējais skaits - **121**. Uz 2005. gada 31. decembri VDI brīvas bija 12,3% jeb 24 štata darba vietas. Visa gada garumā VDI brīvas bija vidēji 22 – 26 štata darba vietas.

2.2. No visiem VDI inspektoriem kopā:

- galvenie valsts darba inspektori – **54**;
- vecākie valsts darba inspektori – **25**;
- valsts darba inspektori – **21**;
- jaunākie valsts darba inspektori – **21**.

2.3. VDI inspektoru sievietu skaits kopā – **68**, no tām:

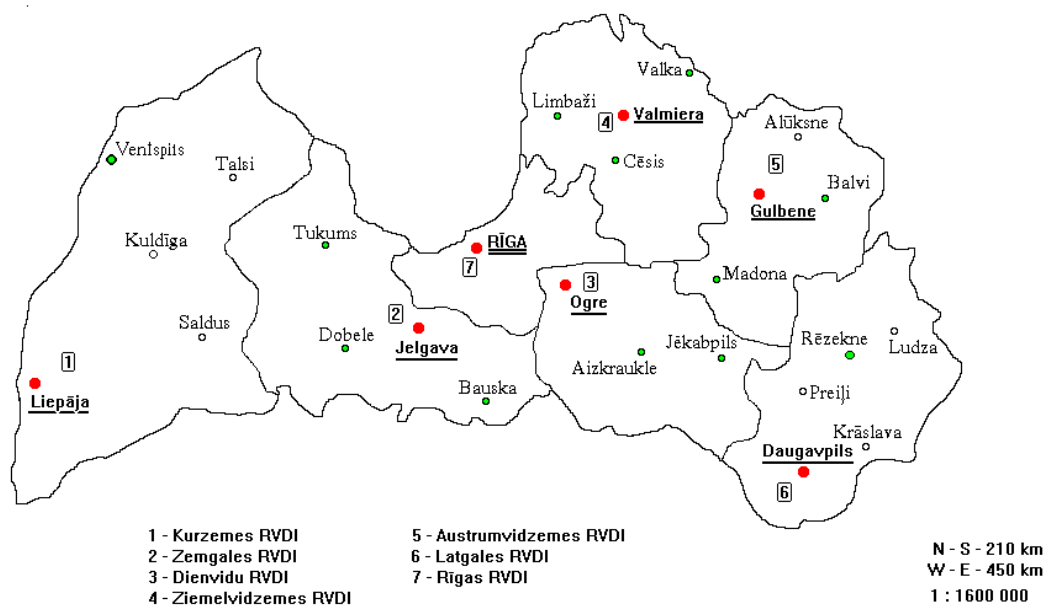
- galvenās valsts darba inspektores – **26**;
- vecākās valsts darba inspektores – **11**;
- valsts darba inspektores – **15**;
- jaunākās valsts darba inspektores – **16**.

2.4. Ziņas par VDI struktūrvienību ģeogrāfisko izvietojumu

Valsts teritorijā darbojas **7 reģionālās Valsts darba inspekcijas (RVDI)**. Katrai RVDI ir sava uzraudzības zona, kura ir veidota, ievērojot Latvijas administratīvi teritoriālo sadalījumu rajonos. Katras RVDI uzraudzības zonas robežas atbilst konkrēto Latvijas rajonu robežām.

1. **Kurzemes RVDI** veic uzraudzību Saldus, Kuldīgas, Talsu, Ventspils un Liepājas rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Liepājā.
2. **Zemgales RVDI** veic uzraudzību Bauskas, Jelgavas, Dobeles un Tukuma rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Jelgavā.
3. **Dienvīdus RVDI** veic uzraudzību Ogres, Aizkraukles un Jēkabpils rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Ogrē.
4. **Ziemeļvidzemes RVDI** veic uzraudzību Limbažu, Valmieras, Valkas un Cēsu rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Valmierā.
5. **Austrumvidzemes RVDI** veic uzraudzību Balvu, Alūksnes, Madonas un Gulbenes rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Gulbenē.
6. **Latgales RVDI** veic uzraudzību Rēzeknes, Ludzas, Preiļu, Krāslavas un Daugavpils rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Daugavpilī.
7. **Rīgas RVDI** veic uzraudzību Rīgas un Jūrmalas pilsētā un Rīgas rajonā. Reģionālās inspekcijas centrs atrodas Rīgā.

VALSTS DARBA INSPEKCIJAS REĢIONI

3. Statistikas dati par VDI kontrolē esošajiem uzņēmumiem un šajos uzņēmumos strādājošo skaits

3.1. VDI uzraudzībā esošo uzņēmumu skaits – **125 412**.

3.2. Darbinieku skaits VDI uzraudzībā esošajos uzņēmumos – **922 439**.

4. Statistikas dati par apsekojumiem

VDI 2005. gadā apsekoto uzņēmumu skaits - **8111**, no tiem vairāk kā vienu reizi gadā – **2042**.

VDI 2005. gadā apzināto uzņēmumu skaits – **41 495**.

Darbinieku skaits apzinātajos uzņēmumos – **759 442**, no tiem

- vīrieši – **415 125**,
- sievietes - **343 875**,
- pusaudži (15 – 18 gadi) – **442**.

5. Statistikas dati par atklātajiem pārkāpumiem un piemērotajām sankcijām

5.1. 2005. gadā VDI inspektori darba devējiem kopā izsnieguši **3313 rīkojumus**, kuros kopā konstatēti **25 754 pārkāpumi**, no tiem:

- darba tiesisko attiecību jomā – 4512;
- darba aizsardzības jomā – 21 242.

5.2. 2005. gadā konstatēto pārkāpumu klasifikācija

Rīkojumos uzrādīto, konstatēto pārkāpumu analīze ļauj secināt, ka:

- **17,5%** pārkāpumu ir **darba tiesisko attiecību jomā**. Darba likuma pārkāpumu procentuālā attiecība pret darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem vairāku gadu periodā nav būtiski mainījies (salīdzinājumam:

2004. gadā bija 18,5% Darba likuma pārkāpumu, 2003. gadā – 18,4%, 2002. gadā – 16,4%). Galvenie darba likumdošanas pārkāpumi ir:

- **34,3%** no pārkāpumiem darba likumdošanas jomā ir **par darba līgumiem**;
 - **19%** ir **par darba samaksu**. Atšķirīga samaksa par vienādu darbu vīriešiem un sievietēm apsekotajos uzņēmumos nav konstatēta.
- **82,5%** pārkāpumu ir **darba aizsardzības jomā**. Salīdzinot ar 2004. gadu, minēto pārkāpumu skaits absolūtajos skaitļos ir samazinājies par 7965 pārkāpumiem, taču procentuālais īpatsvars nav būtiski mainījies. No visiem darba aizsardzības pārkāpumiem:
 - **81% ir organizatoriska rakstura**;
 - **19% ir tehniska rakstura**.

Pēc darba aizsardzības normatīvu organizatoriskā un tehniskā rakstura pārkāpumu savstarpējās attiecības var secināt, ka darba devēji daudz lielāku uzmanību pievērš ražošanas iekārtu, darbgaldu, aparātu u.c. tehnisko iekārtu iegādei, apkopei un uzturēšanai, kas nozīmē ievērojamas investīcijas, bet vairāk novārtā atstāj darba aizsardzības sistēmas izveidošanu un ieviešanu uzņēmumā, darbinieku drošības, veselības un labklājības nodrošināšanu darba vietās. Tādēļ īsti pamatota nav bieži dzirdētā darba devēju atruna, ka darba aizsardzības sistēmas sakārtošanai uzņēmumā pietrūkst finanšu līdzekļu.

Stabilā procentuālā attiecība starp darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem norāda uz situācijas nemainīgumu vairāku gadu garumā. Ievērojams darba aizsardzības normatīvu pārkāpumu pārsvars izskaidrojams gan ar ļoti plašo un sarežģīto likumdošanas bāzi, kas darba devējiem ir jāievēro, un kurā viņi ne vienmēr labi orientējas un pamana veiktās izmaiņas, gan ar darba aizsardzības sistēmas ieviešanai uzņēmumā nepieciešamo, lielo darba un laiktietilpību, gan diemžēl ar pašu darbinieku reizēm bezatbildīgo un paviršo attieksmi pret savu drošību un veselību darba vietā.

5.3. Piemērotās sankcijas un to veids

2005. gadā par darba, darba aizsardzības un bīstamo iekārtu ekspluatācijas normatīvo aktu pārkāpumiem tika piemēroti **757 administratīvie sodi**:

- **681 naudas sods** (kopsummā par 59 369 Ls):
 - par darba tiesisko attiecību likumdošanas pārkāpumiem – **496**;
 - par darba aizsardzības likumdošanas pārkāpumiem – **185** (t.sk. par bīstamo iekārtu tehniskās uzraudzības pārkāpumiem – **34**);
- **76 brīdinājumi par darbības apturēšanu**.

2005. gadā kopā **apturēti 8 ražošanas iecirkņi un cehi, 114 mašīnas, iekārtas, ieskaitot 77 bīstamās iekārtas**.

6. Statistikas dati par nelaimes gadījumiem darbā

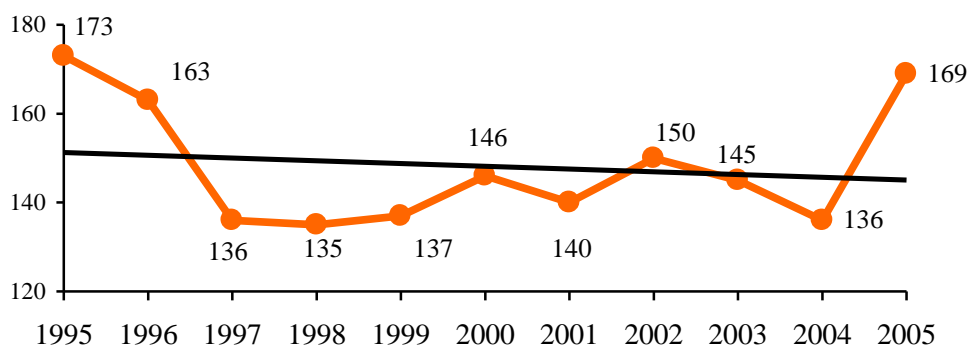
Pēc VDI rīcībā esošās informācijas 2005. gadā valstī nelaimes gadījumos cieta 1568 darbinieks, no tiem 56 gāja bojā un 275 ieguva smagas traumas. Salīdzinot ar 2004. gada datiem, kopējais nelaimes gadījumos cietušo skaits ir palielinājies par 166 (11,8 %), smagi cietušo skaits par 21 (8 %), savukārt, bojā gājušo skaits samazinājies par 5 (8,2 %).

Kopējo nelaimes gadījumu skaita pieaugumu ietekmēja gan VDI inspektoru lielā noslodze nelegālās nodarbinātības samazināšanas darbā 2005.gadā, kā rezultātā mazāk uzmanības varēja veltīt profilaktiskajai uzņēmumu apsekošanai, gan aktīvā VDI darbība atskaites periodā, atklājot slēptos nelaimes gadījumus. Nepieciešams arī atzīmēt, ka daudzos uzņēmumos netika veikta darba vides

riska faktoru novērtēšana, jauni darbinieki nebija pietiekami un kvalitatīvi apmācīti, viņiem trūka praktisko iemaņu konkrētā darba veikšanai.

Nelaiemes gadījumos cietušo skaits uz 100 000 strādājošiem laika posmā no 1995. – 2005. gadam atspoguļots 1. grafikā.

1. grafiks

Visvairāk **nelaiemes gadījumi notikuši** koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanā; būvniecībā; sauszemes transporta un cauruļvadu transporta uzņēmumos; veselības un sociālajā aprūpē; pārtikas produktu un dzērienu ražošanā (skat. 1. tabulu). Analizējot notikušos nelaiemes gadījumus kokapstrādes nozarē, kā galvenie cēloņi lielajam negadījumu skaitam jāmin zemā darbinieku kvalifikācija, nepietiekamās profesionālās iemaņas, kas ir lielās kadru mainības sekas, kā arī vienveidīgais darbs (darbs pie frēzmašīnas, garenzāģa utt.), ko darot, pārsvarā arī notika nelaiemes gadījumi.

Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pa nozarēm pēc NACE klasifikatora

	Nozares	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
A	LAUKSAIMNIECĪBA, MEDNIECĪBA UN MEŽSAIMNIECĪBA	88	82	21	19	3	3
B	ZVEJNIECĪBA	9	4	0	0	7	1
C	IEGUVES RŪPNIECĪBA UN KARJERU IZSTRĀDE	9	9	4	5	0	0
D	APSTRĀDES RŪPNIECĪBA	482	528	72	83	18	9
E	ELEKTROENERĢIJA, GĀZES UN ŪDENS APGĀDE	26	40	5	6	1	6
F	BŪVNICĪBA	167	172	58	67	11	15
G	VAIRUMTIRDZNIECĪBA UN MAZUMTIRDZNIECĪBA; AUTOMOBILU, MOTOCIKLU, INDIVIDUĀLĀS LIETOŠANAS PRIEKŠMETU, SADZĪVES APARATŪRAS UN IEKĀRTU REMONTS	106	105	17	15	5	2
H	VIESNĪCAS UN RESTORĀNI	11	19	1	1	0	0
I	TRANSPORTS, GLABĀŠANA UN SAKARI	206	255	37	38	10	10
J	FINANŠU STARPNIECĪBA	3	9	1	2	0	1
K	OPERĀCIJAS AR NEKUSTAMO ĪPAŠUMU, NOMA, DATORPAKALPOJUMI, ZINĀTNE UN CITI KOMERCPAKALPOJUMI	29	24	6	1	3	1
L	VALSTS PĀRVALDE UN AIZSARDZĪBA; OBLIGĀTĀ SOCIĀLĀ APDROŠINĀŠANA	80	59	3	5	1	1
M	IZGLĪTĪBA	38	88	6	17	0	1
N	VESELĪBA UN SOCIĀLĀ APRŪPE	84	110	5	6	0	0
O	SABIEDRISKIE, SOCIĀLIE UN INDIVIDUĀLIE PAKALPOJUMI	63	64	18	10	2	6
Q	ĀRPUSTERITORIĀLĀS ORGANIZĀCIJAS UN INSTITŪCIJAS	1	0	0	0	0	0
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

Analizējot **nelaiemes gadījumos cietušo profesijas**, atbilstoši LR profesiju klasifikatoram, var secināt, ka visvairāk cietuši kvalificēti strādnieki un amatnieki (būvstrādnieki, atslēdznieki, elektriķi, mehāniķi u.c.); iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri (koksnes apstrādes iekārtu operatori, montieri, montētāji, transportlīdzekļu vadītāji u.c.), vienkāršo profesiju strādnieki (pārdevēji, apkopēji, palīgstrādnieki, sētnieki u.c.), skat. 2. tabulu.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, cietušo profesijas būtiski nav mainījušās.

Nelaiemes gadījumos cietušo sadalījums pēc profesijām

	Profesijas	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
1	LIKUMDEVĒJI, VALSTS VECĀKĀS AMATPERSONAS, VADĪTĀJI	41	41	9	15	3	3
2	VECĀKIE SPECIĀLISTI	75	88	5	5	4	2
3	SPECIĀLISTI	102	103	14	11	3	3
4	KALPOTĀJI	69	95	10	6	2	3
5	PAKALPOJUMU UN TIRDZNIECĪBAS DARBINIEKI	128	160	12	16	3	1
6	KVALIFICĒTI LAUKSAIMNIECĪBAS UN ZIVSAIMNIECĪBAS DARBINIEKI	16	23	4	6	2	1
7	KVALIFICĒTI STRĀDNIKĀ UN AMATNIEKI	403	406	86	85	14	21
8	IEKĀRTU UN MAŠĪNU OPERATORI UN IZSTRĀDĀJUMU MONTIERI	327	354	62	65	23	16
9	VIENKĀRŠĀS PROFESIJAS	241	298	52	66	7	6
	kopā	1402	1568	254	275	61	56

Kā galvenie **nelaiemes gadījumu cēloņi** (skat. 3. tabulu) minami darba drošības prasību neievērošana no darbinieka puses, t.sk. darba drošības instrukciju neievērošana; nepietiekoša uzmanība, veicot darbu; nepareizu darba paņēmieni un metožu izvēle; darba izpildes tehnoloģiju neievērošana; drošības aprīkojuma vai individuālo aizsardzības līdzekļu nelietošana; trūkumi darbinieku disciplīnā; darbs alkohola reibumā (2005. gadā – 43 gadījumi, 2004. gadā – 28); trūkumi darba organizācijā, t.sk. nepietiekoša kontrole par darba drošības instrukciju prasību ievērošanu un darba izpildi; neapmierinoša darbinieku apmācība un instruēšana darba drošības un veselības aizsardzības jautājumos; nepareiza darba tehnoloģijas izvēle; neapmierinoša darba vietas izveidošana; neapmierinoši apstākļi darba vietā, t.sk. piemērota drošības aprīkojuma un individuālo aizsardzības līdzekļu trūkums; nepietiekoša kārtība darba vietā; bojātas iekārtas, instrumenti vai darbarīki; ceļu satiksmes noteikumu neievērošana (2005. gadā – 104 gadījumi, 2004. gadā – 78).

VDI 2006. gadā, pamatojoties uz nelaiemes gadījumu cēloņu analīzes rezultātiem, plāno pievērst lielāku uzmanību darba aizsardzības sistēmas izveidošanai uzņēmumos un darbinieku motivēšanai rūpēties par savu drošību un veselību.

3.tabula

Nelaiemes gadījumu sadalījums pēc nelaiemes gadījumu cēloņiem

	Nelaiemes gadījumu cēloņi	Kopā		Tajā skaitā			
				Smagi		Letāli	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
1	Neapmierinoši apstākļi darba vietā	126	160	37	48	2	5
2	Nedroša cilvēka rīcība (rīcība/cilvēks)	1070	1269	178	216	45	43
3	Darba organizācija un ar to saistītie trūkumi	269	248	116	101	23	21
4	Ceļu satiksmes noteikumu neievērošana	78	104	17	17	9	8
5	Vardarbība (uzbrukumi)	59	59	7	5	2	4
6	Pārējie	49	48	8	3	7	4
	kopā	1651	1888	363	390	88	85

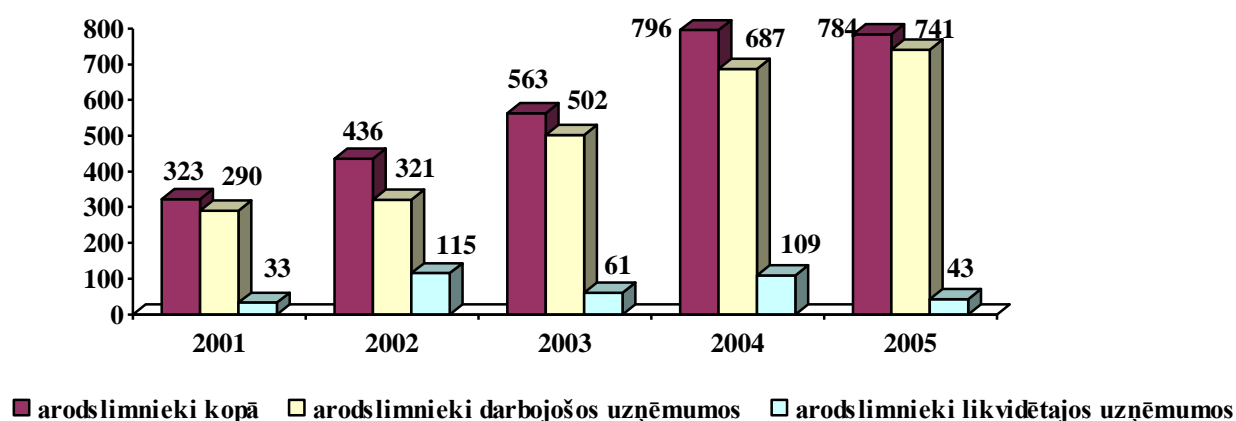
7. Statistikas dati par arodslimībām

2005. gadā Latvijā konstatēti **784 pirmreizējie arodslimnieki**. Tas ir par 12 arodslimniekiem mazāk kā 2004. gadā. Vienam cilvēkam ir konstatētas vairākas saslimšanas, tādēļ reģistrēto arodslimību skaits ir daudz lielāks par arodslimnieku skaitu.

2005. gadā valstī darbojošos uzņēmumos reģistrēts 741 arodslimnieks, kas ir par 8% vairāk kā 2004. gadā. Darba ekspertīzes ārstu komisija atzinusi par invalīdiem – 219 arodslimniekus; noteikusi darbaspēju zudumu procentos – 530 arodslimniekiem.

Arodslimnieku skaita dinamiku no 2001. – 2005. gadam skat. 2. grafikā.

2. grafiks

Analizējot arodsaslimšanas gadījumus pa nozarēm (skat. 4. tabulu), jāsecina, ka 2005. gadā arodslimību skaits pieaudzis transporta nozares darbiniekiem, kuri ilgstoši strādājuši darba vides fizikālo un ergonomisko riska faktoru ietekmē. Lielākai daļai transporta vadītāju nebija veikta obligātā veselības pārbaude. Arodslimību skaita pieaugums ir arī apstrādes nozarē - tekstilizstrādājumu ražošanas, pārtikas produktu, apģērbu ražošanas un kokapstrādes uzņēmumu darbiniekiem. Šūšanas uzņēmumu darbiniekiem arodslimību pazīmes atklātas obligātās veselības pārbaudes laikā. Tajā pašā laikā veselības aprūpes iestāžu darbiniekiem arodslimību skaits samazinājies (2005. g. - 60, 2004. g. - 81).

4.tabula

Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pa nozarēm pēc NACE klasifikatora

	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc ekonomiskās darbības veidiem atbilstoši NACE klasifikatoram	2005. gads	2004. gads
A	Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	61	45
B	Zvejniecība	4	4
C	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	5	2
D	Apstrādes rūpniecība	226	205
E	Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde	14	14
F	Būvniecība	24	35
G	Vairum-mazum tirdzniecība; automobiļu, motociklu, individuālas lietošanas priekšmetu, sadzīves aparātūras un iekārtu remonts	31	20
H	Viesnīcas un restorāni	9	8

I	Transports, glabāšana un sakari	161	146
J	Finanšu starpniecība	0	2
K	Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi	9	8
L	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	15	15
M	Izglītība	38	36
N	Veselība un sociālā aprūpe	113	126
O	Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi	31	19
P	Individuālās mājsaimniecības ar algotu darbaspēku	0	1
Q	Ārpusteritoriālās organizācijas un institūcijas	0	1
	Kopā:	741	687

Analizējot arodsaslimšanas gadījumus kopējās arodslimnieku profesiju struktūras (skat. 5. tabulu) kontekstā, var konstatēt, ka 2005. gadā, salīdzinot ar 2004. gadu, būtiski pieaudzis saslimušo iekārtu un mašīnu operatoru un izstrādājumu montieru skaits (par 18%); kvalificētu strādnieku un amatnieku skaits (par 10%). Tas izskaidrojams ar tehnikas un darbgaldu intensīvu izmantošanu līdz to pilnīgai nolietošanai, neņemot vērā paaugstinātās vietējās un vispārējās vibrācijas iedarbību uz darbinieku veselību. Tikai ļoti nedaudzos uzņēmumos ir pieejamas palīgierīces smagumu pārvietošanai. Darba vietas un darba instrumenti netiek ergonomiski pielāgoti konkrētam darbiniekam. Regulāra darbinieku fiziskā pārslodze ilgstošā darba periodā un monotona atsevišķu muskuļu grupu noslodze. Darba devēji maz uzmanības pievērš darbinieku fiziskajām slodzēm, ergonomikai un apmācībai, kā pareizi celt smagumus. Nepieciešams uzsvērt, ka arī paši darbinieki bieži nedomā par savu veselību un novēloti vēršas pie ārsta un attiecīgajās institūcijās, lai saņemtu kaitējuma atlīdzību par darbā gūto saslimšanu, kā arī, lai tiktu uzlabota darba vide uzņēmumā. Tāpat darbinieki neapzinās kaitīgo darba vides risku ietekmi uz savu veselību, lai laikus izvairītos no saslimšanas, nelieto izsniegtos individuālos aizsardzības līdzekļus, neievēro darba procesā paredzētos pārtraukumus un pareizas darba metodes.

5. tabula

Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc profesijām

	Arodsaslimšanas gadījumu sadalījums pēc profesiju grupām, atbilstoši profesiju klasifikatoram	2005. gads	2004. gads
1	Likumdevēji, valsts vecākas amatpersonas, vadītāji	9	6
2	Vecākie speciālisti	62	86
3	Speciālisti	97	107
4	Kalpotāji	11	15
5	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	58	41
6	Kvalificēti lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	18	19
7	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	127	115
8	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	277	235
9	Vienkāršas profesijas	82	63
	Kopā:	741	687

Analizējot arodsaslimšanas pēc 10. Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikatora (skat. 6. tabulu), var konstatēt, ka 2005. gadā, salīdzinot ar 2004. gadu, būtiski pieaudzis ar nervu sistēmas slimībām (par 29%) saslimušo skaits, kā arī saindēšanās un citu ārēju iedarbību sekas (par 31%). Raksturīgi, ka arodslimību gadījumos bieži nevar nosaukt atsevišķus riska faktorus, kas izraisījuši saslimšanu, jo ilgstošā darba stāža laikā darbinieki saskārušies ar vairākiem darba vides riskiem.

6. tabula

Arodslimību grupas atbilstoši 10. starptautiskajai slimību klasifikācijai

	Arodslimību grupas un kods atbilstoši 10. starptautiskajai slimību klasifikācijai	2005. gads	2004. gads
A00 –B99	Infekcijas un parazitārās slimības	29	33
C00 –C97, D00 –D48	Audzēji (ļaundabīgi un pirmsvēža saslimšanas)	5	4
D50 –D89	Asins un asinsrades orgānu slimības un noteikti imūnsistēmas traucējumi	0	0
E00 – E90	Endokrīnās, uztveres un vielmaiņas slimības	0	1
F00 – F99	Psihiski un uzvedības traucējumi	0	0
G00 –G99	Nervu sistēmas slimības	254	198
H00 –H59	Acs un tās palīgorgānu slimības	0	0
H60 –H95	Auss un aizauss paugura slimības	6	4
I00 – I99	Asins rites slimības	3	4
J00 – J99	Elpošanas sistēmas slimības	52	62
K00 –K93	Gremošanas sistēmas slimības	0	0
L00 – L99	Ādas un zemādas audu slimības	7	5
M00 M99	Skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības	222	252
N00 –N99	Urogēnās sistēmas slimības	0	0
T36-T 78	Saindēšanās u.c. ārēju iedarbību sekas	163	124
	Kopā:	741	687

Valsts darba inspekcijas direktora pienākumu izpildītājs

Jānis Bērziņš

Sagatavoja Stratēģijas un analīzes daļa